

Gwaith cartref – Uned 17

1. Atebwch (mewn brawddeg):

i. Pryd mae eich pen-blwydd chi?

ii. Pryd mae pen-blwydd eich ffrind gorau chi?

iii. Pryd mae pen-blwydd (rhywun o'r teulu)?

iv. Nodwch un dyddiad pwysig yn eich teulu.

v. Pam mae'n bwysig?

2. Cyfieithwch:

i.	<i>The eleventh</i>	.....
ii.	<i>The twelfth</i>	.....
iii.	<i>The fifteenth</i>	.....
iv.	<i>The sixteenth</i>	.....
v.	<i>The seventeenth</i>	.....
vi.	<i>The eighteenth</i>	.....
vii.	<i>The nineteenth</i>	.....
viii.	<i>The twenty first</i>	.....
ix.	<i>The thirty first.</i>	.....

3. Gwylwch y fideo o'r gân werin draddodiadol 'Y Cadi Ha' ar y Safle a darllenwch amdani:

Mae cân y Cadi Ha yn draddodiadol i ardal Sir y Flint yng ngogledd-ddwyrain Cymru. Mae llawer o weiddi, curo dwylo, neidio a chanu'n uchel yn rhan o'r dathlu. Mae'r sŵn, canu "Hwp!" a'r neidio i fod i ddeffro'r ddaear ar ôl i natur fod yn cysgu drwy'r gaeaf. Symbol yr haf oedd y Gangen Fai – cangen o goeden y ddraenen ddu yn ei blodau. Roedd Bili, y ffŵl, yn dawnsio hefyd ac weithiau roedd rhywun oedd yn gwisgo fel anifail yn dawnsio gyda fe. Roedd o leia un cerddor, gyda ffidil neu gonsertina, a grŵp o wyth o ddynion yn dawnsio'r ddawns fel arfer. Ond roedd mwy o bobl na hynny yn ymuno yn yr hwyl ac yn cadw sŵn.

Mae cofnod o'r gân yn cael ei chanu mor bell yn ôl ag 1815. Ar Galan Mai roedd criw mawr o bobl yn ei chanu ac yn dawnsio'r ddawns yng nghanol pentrefi a threfi'r ardal. Roedd y Cadi (dyn mawr yn gwisgo fel menyw) yn casglu arian mewn ladal (*ladle*). Ar ddechrau'r Rhyfel Byd Cyntaf, daeth yr arfer i ben, ond yn saith degau'r ganrif ddiwethaf, penderfynodd y canwr leuan ap Siôn ailgychwyn yr arfer, ar ôl gwrandod'n ofalus ar atgofion ei dad-cu. Casglodd grŵp o ffrindiau at ei gilydd a dechrau crwydro o gwmpas yr ardal bob Calan Mai yn canu'r gân ac yn dawnsio. Hyd heddiw, mae Gŵyl y Cadi Ha yn cael ei chynnal bob blwyddyn yn Nhreffynnon, gyda phlant yr ardal yn dawnsio a cherddoriaeth werin ar y strydoedd drwy'r bore. Wedyn, mae'r criw fel arfer yn mynd ymlaen i Gaerwys a'r Wyddgrug i ddathlu.

Cafodd y fideo o leuan ap Sion yn canu cân y Cadi Ha ei ffilmio ym Maesglas ger Treffynnon. Yn y pennill ola, mae'r gân yn sôn am neidio dros y "gafna" – gair Sir y Fflint am gamfa (*stile*). Mae acen Sir y Fflint yn arbennig iawn.

Atebwch y cwestiynau.

i. O ba ardal mae cân y Cadi Ha yn dod?

ii. Pam mae sŵn yn bwysig i'r gân?

iii. Beth yw'r Gangen Fai?

iv. Pa fath o gerddoriaeth oedd gyda'r ddawns?

v. Pam mae 1815 yn bwysig i'r hanes?

vi. Sut roedd/mae Cadi'n gwisgo?

vii. Pam mae'r ladal yn ddefnyddiol?

viii. Pam mae'r darn yn sôn am y Rhyfel Byd Cyntaf?

ix. Pam mae tad-cu leuan ap Sion yn bwysig i'r hanes?

x. Beth sy'n digwydd yn Sir y Fflint bob mis Mai?

4. Bylchau

Llenwch y bylchau yn y darn yma gan ddefnyddio'r geiriau mewn cromfachau (*brackets*) fel sbardun lle bydd yn briodol.

Dw i'n hoff iawn o fy _____ (bwyd) i. Dw i'n mwynhau popeth, o ginio dydd Sul traddodiadol i fwyd egsotig y Dwyrain Pell. Yr unig beth dw i ddim yn ei fwyta ydy jeli.

Pan oeddwn i'n _____ (plant), roeddwn i'n hoff iawn o jeli, ond _____ i ddim yn bwyta llysiau gwyrdd o gwbl. Roedd Mam yn poeni _____ hyn, ac yn gwneud pob math o _____ (peth) i drïo fy mherswadio i fwyta pys, sbrowts ac ati. Unwaith, _____ (gwneud) hi jeli gwyrdd i mi a rhoi tipyn o frocoli ynddo! Fwytais i ddim brocoli ar ôl _____ hi wneud hynny, a stopiais i fwyta jeli hefyd!

Erbyn hyn, dw i'n hoff iawn o lysiau gwyrdd o bob math a dw i'n meddwl fy mod i'n bwyta'n iach ar y cyfan. Dim ond _____ (x 1) y mis dw i'n cael sglodion. Roeddwn i'n arfer bwyta gormod o siocled, ond dw i'n bwyta llawer llai _____ roeddwn i. Dw i'n bwyta bara brown yn lle bara gwyn. Yr unig broblem fawr ydy cacennau. Mae siop gacennau hyfryd drws nesa i'r swyddfa a dw i'n prynu cacen bob dydd. Taswn i'n stopio bwyta cacennau, _____ 'r siop yn cau. Rhaid _____ ni gefnogi busnesau bach lleol!

Dw i'n meddwl _____ caws ydy fy hoff fwyd i. Mae caws yn ddrwg i chi, meddai'r doctoriaid, ond does dim ots beth mae'r doctoriaid yn ei ddweud; dw i ddim yn mynd i stopio bwyta caws. Mae'r doctoriaid yn newid _____ meddwl bob munud beth bynnag. Roedden nhw'n arfer dweud _____ gwin coch yn ddrwg i chi, ond erbyn hyn, mae gwin coch yn dda i'r galon, medden nhw. Caf fi frechdan gaws a diod o win coch _____ swper heno felly!

Dw i'n edrych ymlaen _____ fy ngwyliau bob blwyddyn, achos dw i'n mwynhau'r cyfle i flasw bwydydd gwahanol. Pan _____ (mynd) i i Awstralia wyth _____ (blwyddyn) yn ôl, y peth _____ diddorol wnes i yno oedd bwyta cawl cynffon cangarw. A phan _____ (mynd) i i Beriw y flwyddyn nesa, y peth cynta bydd rhaid i mi wneud fydd ffeindio tŷ bwyta lle bydda i'n gallu trio mochyn cwta!

5. Darllenwch y darn ac atebwch y cwestiynau.

Gefeillio Cymru – Ffrainc

Mae tref Aberwylan yng Ngogledd Cymru wedi'i gefeillio â thref Villegrand yn Ffrainc ers pum deg mlynedd. I ddathlu, mae gwahanol grwpiau wedi bod yn teithio yn ôl ac ymlaen eleni gan fwynhau'r cyfle i wneud ffrindiau yn Ffrainc ac yng Nghymru. Mae pobl Aberwylan yn rhoi croeso i grŵp o blant ac athrawon o ysgol uwchradd Villegrand ar hyn o bryd, ac yn cynnal parti croeso mawr yn neuadd y dre nos Sadwrn. Mae'r cysylltiad wedi para'n gryf, er bod y ddwy dref yn wahanol iawn i'w gilydd.

Mae Aberwylan yn dre hanesyddol a rhai adeiladau'n mynd yn ôl i'r bymthegfed ganrif, ond cafodd Villegrand ei chodi yn chwedegau'r ganrif ddiwetha. Roedd angen codi tref newydd i roi cartrefi i'r gweithwyr yn y ffatrioedd ceir newydd yn Ffrainc, ac mae'r rhan fwyaf o rieni'r plant yn dal i weithio yn y diwydiant ceir yno. Mae hi'n dre eitha mawr yng nghanolbarth Ffrainc, gydag un ysgol uwchradd fawr, ac mae traddodiad cryf o chwarae rygbi yn yr ysgol a'r dre ei hun. Mae timau rygbi wedi bod yn dod draw bob yn ail flwyddyn ers blynyddoedd. Maen nhw'n dod ym mis Ionawr fel arfer, gan ei bod hi'n rhy oer a rhewllyd i chwarae yn Villegrand, ac mae'n well ganddyn nhw ddod i chwarae yng Nghymru bryd hynny, yn y glaw fel arfer. Mae Villegrand hefyd yn enwog am ei gŵyl roc a gynhelir* yno bob blwyddyn, ac mae nifer o grwpiau roc enwog yn dod o'r ardal, sy hefyd wedi ymweld ag Aberwylan. Daeth y grŵp 'Les Champignons' draw ddwy flynedd yn ôl a chael croeso mawr.

Does dim sîn roc yn Aberwylan, er bod y traddodiad canu gwerin yn gryf yno, a grwpiau gwerin wedi bod draw yn Villegrand yn y gorffennol. Yn wahanol i'r dre yn Ffrainc, pêl-droed yw prif ddiddordeb hamdden y Cymry lleol; ond er gwaetha'r gwahaniaethau, mae'r cysylltiad wedi para pum deg mlynedd. Y llynedd, penderfynodd cynghorau'r ddwy dre fod angen gwneud rhywbeth i ddathlu'r cysylltiad hwn. Yn Villegrand, cyhoeddwyd llyfr yn cynnwys lluniau o'r ddau le dros y blynyddoedd. Penderfynodd cyngor Aberwylan enwi'r bont sy'n mynd dros afon Wylan yn 'Pont Villegrand'. Dwedodd Catrin Wynn, Maer Aberwylan, y basai hyn yn symbol addas iawn. 'Mae hi'n anodd credu bod y cysylltiad wedi para pum deg mlynedd,' meddai hi, 'gan fod y ddwy dre mor wahanol i'w gilydd. Tre lan môr ydyn ni, sy'n dibynnu ar dwristiaeth erbyn hyn i gadw pobl mewn gwaith – mor wahanol i beth welwch chi yn Villegrand. Eto i gyd, mae'r croeso a'r bobl yn debyg iawn yn y ddau le.' Bydd noson fawr nos Sadwrn yn neuadd y dre wrth i bobl bwysig y ddwy dre ddod at ei gilydd, ac mae'n siŵr y bydd llawer o win yn cael ei yfed. Bydd yn gyfle hefyd i Faer Aberwylan ymarfer ei Ffrangeg!

* cynhelir – *is held*

Nodwch sut mae Aberwylan a Villegrand yn wahanol gan gyfeirio at yr isod. Cofiwch sôn am y **ddau** le yn eich atebion.

e.e. **Oed y ddwy dre.**

Cafodd rhai adeiladau yn Aberwylan eu codi yn y bymthegfed ganrif, ond cafodd tref Villegrand ei chodi yn chwedegau'r ganrif ddiwetha.

